

Protokoll fört vid enskild föredragning

Utbildnings- och kulturavdelningen
Kulturbyrån, U3

Beslutande
Minister
Annika Hambrudd

Föredragande
Kulturchef
Jan-Ole Lönnblad

Justerat
Omedelbart

Nr 5

Begäran om skriftligt beslut.

ÅLR 2022/1267

33 U3

Lagtingsledamot Marcus Måtar begär ett skriftligt beslut om orsaken till att landskapsregeringen inte lämnar ut handlingar gällande filmbolaget B-Reels utbetalningen till åländska leverantörer i samband med inspelningen av TV-serien "Hjerson".

Konstaterades att de aktuella handlingarna gäller redovisning av utbetalningar, sammanlagt 84 fakturor till åländska leverantörer som produktionsbolaget B-Reel Films gjort till åländska företag. Landskapsregeringens stöd till filmproduktionen baseras på dessa redovisningar. De har hemligstämplats då de innehåller offerter och förhandlingar mellan de privata aktörerna vilket i sin tur har resulterat i överenskommelser som aktörerna betraktar som sina företagshemligheter.

Beslöts att dessa handlingar sekretessbeläggs med hänvisning till § 21 1 mom. p 9 Offentlighetslag (2021:79) för Åland.

Nr 6

Tillsättande av arbetsgrupp för
landskapsfinansieringen av
Medborgarinstitutet, fortsatta åtgärder.

ÅLR 2021/8512

34 U3

Konstaterades att landskapsregeringen den 30 november 2021 tillsatte en arbetsgrupp med uppdrag att föreslå en ny finansieringsmodell för Medborgarinstitutet. Arbetsgruppen har lämnat en PM med förslag för fortsatt arbete inom lagberedningen (se ärende nedan). Dessutom föreslår arbetsgruppen att ett flerårigt avtal mellan Mariehamns stad och landskapsregeringen utarbetas. Avtalet är tänkt att bland annat specificera modellen för landskapsfinansieringen till Medborgarinstitutet.

I arbetsgruppen har hittills ingår förbundsdirektör Magnus Sandberg, bildningschef Mikael Rosbäck, utredare Robert Lönnqvist och kulturchef Jan-Ole Lönnblad. Inför arbetsgruppens fortsatta uppdrag utvidgas den med följande medlemmar:

- Minister Annika Hambrudd, ordförande
- Rektor Siv Ekström
- Kommunutvecklare Madelene Ahlgren-Fagerström
- Byråsekreterare Mia Schütten

Gruppens sekreterare är kulturchef Jan-Ole Lönnblad. Förbundsdirektör Magnus Sandberg har meddelat att inte fortsätter i arbetsgruppen.

Arbetsgruppens uppdrag beräknas pågå till slutet av april 2022.

Nr 7

PM om modell för
landskapsfinansieringen av
Medborgarinstitutet.

ÅLR 2022/1361

35 U3

Konstaterades att en arbetsgrupp har lämnat en PM gällande en modell för hur landskapsregeringens finansiering av Medborgarinstitutet kan se ut i framtiden (Bilaga U322E5).

Beslöts överföra arbetsgruppens PM till lagberedningen.

Hänvisning: Ärende ÅLR 2021/8512

PM

Ny modell för landskapsfinansieringen av Medborgarinstitutet

Sedan slutet av 1940-talet verkar ett institut för fritt bildningsarbete med Mariehamns stad som ägare. Den första landskapslagen - Landskapslag om understöd åt arbetarinstitut i Mariehamn – utfärdades 1947. Idag erbjuder Medborgarinstitutet (Medis) undervisning i ett stort antal ämnen varav språk och musik hör till de största ämnesområdena. Antalet undervisningstimmar per år är cirka 13 000. De övriga kommunerna är anslutna till verksamheten genom ett avtal (2008). Nedan ges exempel på hur landskapsstödet kan se ut i framtiden.

Sammanfattning:

- Landskapsfinansieringen föreslås lyftas ut från gällande landskapsandelstiftning.
- Landskapsregeringen och Mariehamns stad ingår ett flerårigt avtal där även övriga kommuners möjlighet att ta del av kursutbudet beaktas.
- Nyordningen kräver en revidering av landskapslagen om medborgarinstitut
 - a. Beträffande finansieringsmodellen
 - b. Beträffande en övergripande beskrivning av vad ett avtal ska innehålla (LF?)

Ålands landskapsregering står för en del av finansieringen som sker med stöd av Landskapslag (2017/120) om landskapsandelar till kommunerna. Lagens ikraftträdande 2018 innebar en drastisk sänkning av landskapsandelen till Medis jämfört med den tidigare landskapsandelstiftningen, från 284 000 euro per år 2017 till drygt 100 000 euro per år från 2018.

För att dämpa de negativa effekter förändringen har inneburit för Medis' verksamhet har en temporär lag möjliggjort ett tillfälligt stöd för driftskostnaderna. Stödet har riktats till kommunerna under åren 2018 – 2020 för deras kurser i Medis. Denna lösning har sedermera förlängts genom Landskapslag (2021/54) om ändring av 8a § landskapslagen om medborgarinstitut som gäller till och med 2022. Det totala beloppet, som fördelas mellan kommunerna enligt invånarantal, är 100 000 euro per år.

Under samma period har diskussioner förts om att landskapsfinansieringen av Medis borde frikopplas helt från landskapsandelssystemet. Orsakerna är att Medis verksamhet inte ses som en obligatorisk uppgift för Mariehamns stad (eller någon annan kommun) på motsvarande sätt som till exempel grundskolan. Skillnaderna mellan Medis' landskapsandel och de övriga landskapsandelarna har lett till en diskussion om en mera ändamålsenlig finansieringsmodell för Medis. Åtgärderna kräver revidering av gällande lagstiftning för medborgarinstitut.

Enligt den tidigare landskapsandelstiftningen uträknades dessutom landskapsandelen till Medis inte på motsvarande sätt som övriga landskapsandelsfinansierade verksamheter. Det fanns ett mått av politisk bedömning från ett år till ett annat när det gällde beloppets storlek gällande Medis. Landskapsandelen utgick ifrån ett basbelopp som multiplicerades med ett antal, av landskapsregeringen, godkända undervisningstimmar. Dessa godkända undervisningstimmar har legat långt under de verkligt hållna undervisningstimmarerna.

Under hösten 2021 tillsatte landskapsregeringen en arbetsgrupp (ÅLR 2021/8512) med uppgift att utarbeta ett förslag till en ny modell för landskapsfinansieringen av Medis. Till medlemmar i gruppen utsågs förbundsdirektör Magnus Sandberg, utredare Robert Lönnqvist och kulturchef Jan-Ole Lönnblad (sammanställare och sekreterare). Efter ett första möte kompletterades gruppen med bildningschef Mikael Rosbäck.

Arbetsgruppen har diskuterat några **alternativ till finansiering**:

- *Medis blir en landskapsskola.* Arbetsgruppen har kort berört det här alternativet. Det ses inte som något starkt alternativ då landskapet knappast är intresserat av att bli huvudman för ytterligare en bildningsinstitution som Mariehamns stad dessutom skött under 75 år och som staden är redo att fortsätta med. Arbetsgruppens uppdrag inkluderar heller inte en sådant här alternativ.
- *Finansieringen sker efter landskapsregeringens eget beslut, men efter diskussion med Mariehamns stad.* Modellen används redan beträffande landskapsstödet till Stiftelsen Ålands sjöfartsmuseum. Tanken med denna modell är att stödmottagaren ska känna till hur stort det årliga beloppet är under en flerårig period och att institutionen kan anpassa verksamheten efter det. Efter utgången period kan stödet justeras inför nästa fleråriga period beroende på situationen och institutionens planer på utveckling av verksamheten.

Modellen är osäker och ger inte en tillräckligt långsiktig finansiell trygghet för en verksamhet av Medis' omfattning.

- *Landskapsregeringen och Mariehamns stad avtalar enligt modell för Centralbibliotek för Åland om en flerårig finansiering som åtminstone i stora drag säger för vad landskapsmedlen avses och hur stort det årliga beloppet är (sistnämnda saknas i avtalet för centralbiblioteket).*

Fördelen sett ur landskapsregeringens perspektiv är att landskapet bättre kan styra för vilka ändamål landskapsmedlen ska användas. En fördel för Mariehamns stad är att verksamheten är tryggad och det årliga beloppet är känt på förhand, vilket torde underlätta planeringen av verksamheten.

Arbetsgruppen föreslår att landskapsregeringen går vidare med det här förslaget. Det torde inte föreligga hinder för ett avtal mellan Mariehamns stad i egenskap av huvudman för Medis och landskapsregeringen i dess egenskap av beviljare av tillstånd för den här typen av verksamhet.

Nedan beskrivs ett förslag till **beräkningsgrund** för landskapsfinansieringen av Medis.

Ersättningen = Basbelopp, euro i timmen x antal undervisade timmar i särskilda bestämda områden x ersättningsgrad

Förslaget innebär en ersättning enligt *kostnad per timme* (basbeloppet) multiplicerat med *antalet undervisade timmar* i förbestämda områden multiplicerat med *fastställd ersättningsgrad*.

Timkostnaden kan indexjusteras varje år enligt löneindex.

Exempel: stöd enligt: Beräknad kostnad 67,50 euro * godkänt antal undervisningstimmar 7500 * ersättningsgrad 50%. Ersättningen blir då 202 500 euro under ett första avtalsår.

Förslaget bygger på följande:

- Kostnad/undervisningstimme, 67,50 (ett medeltal mellan ersättningen för timanställda och fast anställda.
- Antalet godkända undervisningstimmar per år har under lång tid legat på 7 000 timmar trots att det faktiska antalet timmar är betydligt högre. För närvarande är det fråga om drygt 9 000 timmar. Föreslås att antalet godkända timmar korrigeras till åtminstone 7 500.
- Föreslås att ersättningsgraden ("landskapsandelen") är 50 %.

Exemplet är kostnadsmässigt på samma nivå som den årliga landskapsandelen + det temporära Medisstödet till kommunerna sedan 2018.

Fördelen med en sådan här modell är att den är tydlig i och med att den bygger på en faktisk kostnad. Då kan man förklara att man avser ersätta en viss procent av de faktiska kostnaderna till ett maximalt antal timmar. Man begränsar även ersättningen till en sådan typ av verksamhet som LR avser ge stöd för.

Viktiga frågeställningar blir förstås att bestämma maximalt antal godkända undervisningstimmar, ersättningsgraden, och vilka områden ska ersättas. På vilket sätt ska procentsatsen kunna ändras från år till år, det vill säga, hur stabil är modellen är ytterligare en fråga.

Förslag

1. Ny finansieringsmodell

En ny finansieringsmodell tas i bruk genom ett avtal enligt vilken parterna bland annat slår fast

- För vilket ändamål landskapsfinansieringen ska användas
- Hur Mariehamns stad redovisar landskapsstödet till Medis
- Vilken beräkningsgrund för stöd som används
- De övriga kommunernas möjlighet att ta del av Medis utbud
- Avtalets varaktighet

Med tanke på att Medis är avsedd för vuxenstudier bör detta betonas i avtal och i lagen. Idag ordnas även kurser för barn - bland annat i musik – men ett landskapsstöd bör koncentreras till vuxna som

har varit den ursprungliga tanken med Medis. Å andra sidan har Åland en åldrande befolkning som bör beaktas och det är viktigt att stödnivån bibehålls eller ökas något jämfört med 2022 års nivå.

Ett totalbelopp till Medis bör inkludera det temporära beloppet som under de fyra senaste åren utbetalats till kommunerna. Totalbeloppet bör betalas till Medis/Mariehamns stad direkt, och inte till enskilda kommuner. Detta för att förenkla administrationen. Så var också fallet innan nuvarande landskapsandelslag trädde i kraft 2018. Staden ska dock förbinda sig att beakta kommunernas möjligheter att ta del av kursutbudet för en viss, överenskommen del av det årliga totalbeloppet.

Ett separat avtal mellan Medis och kommunerna kan fortsättningsvis vara nödvändigt, åtminstone för de kommuner som önskar flera kurser än de som det finns utrymme för inom landskapsmedlen.

Fysisk tillgänglighet till kurserna bör beaktas i avtalet i enlighet med Ålands hållbarhets- och utvecklingsagenda.

Eftersom det är fråga om en lagstadgad verksamhet bör finansieringen av Medis även i framtiden ske ur ordinarie landskapsbudget, inte penningautomatmedel.

Ovan beskrivna förslag till åtgärder bör leda till en ändring både av LL om medborgarinstitut och LF. Förhandlingar om ett avtal bör inledas så att det hinner beaktas i beredningen av landskapsbudgeten för 2023. Föreslås att den nuvarande arbetsgruppen är delaktig i diskussionerna men att gruppen förstärks med representation från kommunerna.

2. LL om medborgarinstitut och LF om medborgarinstitut

- Lagen ändras så att den kort beaktar den nya finansieringsmodellen, som kan beskrivas närmare i LF. I avtalet specificeras det årliga landskapsbidraget, det bör inte fastställas i LF.
- Den nuvarande lagen ger möjligheter för Mariehamns stad/Medis att anhålla om utvecklingsstöd för särskilda satsningar. Denna möjlighet bör fortsättningsvis finnas kvar.

3. Konsekvenser

- Utan stöd i landskapsandelslagen står Medis utan tryggad landskapsfinansiering. En revidering av lagen, kompletterad med ett avtal, som beskrivs ovan ger en långsiktighet i verksamheten. Genom möjligheten att söka utvecklingsstöd ges också möjlighet till utveckling av verksamheten under den föreslagna avtalsperioden.
- Kommunernas möjligheter till deltagande i Mediskurser beaktas fortsättningsvis.
- Inga konsekvenser ur hållbarhets- eller jämställdhetsperspektiv. Verksamheten kan fortgå som hittills.
- Inledningsvis torde landskapsbidraget kunna vara på ungefär samma nivå som under år 2022.